

JAN IGNATIUK
WSP Bydgoszcz

GRUPOWA NORMA NAUKI Z PRZYSPOSOBIENIA OBRONNEGO W ŚWIADOMOŚCI MŁODZIEŻY SZKÓŁ ŚREDNICH

W niniejszym opracowaniu nie będziemy prezentowali istniejących w literaturze koncepcji teoretycznych, odnoszących się do samego pojęcia normy grupowej i sposobu jej funkcjonowania. Ograniczymy się jedynie do przedstawienia wyników badań przeprowadzonych w ośmiu szkołach średnich, obejmujących młodzież z klas 1, 2 i 3. Badaniami objęto ogółem 598 osób. Głównym celem badań było ustalenie jaka norma nauki z przedmiotu przysposobienie obronne funkcjonuje w świadomości młodzieży szkolnej? Wybrano celowo przedmiot przysposobienie obronne, gdyż jak to wynika z innych badań, przedmiot oraz sposób jego realizacji przez nauczycieli, wywiera istotny wpływ na kształcenie postaw patriotyczno-obronnych u młodzieży szkolnej.

W programowaniu badań nad normą grupową nauki wykorzystano z pewną modyfikacją wskazówki metodologiczne Marka Pilekiewicza wyłożone w wykładzie NURT-u (Oświata i wychowanie 1979 nr 11). Przez pojęcie norma grupowa nauki z przysposobienia obronnego będziemy rozumieć najbardziej pożądany i aprobowany przez młodzież szkolną rodzaj zachowań, wyrażający się procentową ilością wydzielonego czasu na naukę własną z przedmiotu przysposobienie obronne.

Wybór procentowej ilości wydzielonego czasu z ogólnego budżetu czasu wolnego na tzw. naukę własną z przysposobienia obronnego jako behawioralnego wskaźnika zachowań młodzieży, a nie absolutną ilość czasu pozwala eliminować wpływ na wyniki badań wielu innych zmiennych niezależnych ubocznych takich jak: pamięć, poziom inteligencji itp.

Zaprogramowane i przeprowadzone badanie miało dostarczyć informacji pozwalającej na udzielenie odpowiedzi na następujące cztery pytania:

- 1) Jaki stosunek do nauki z przedmiotu przysposobienie obronne u młodzieży szkolnej jest najbardziej aprobowany i pożądany przez grupę, której są członkami? Inaczej mówiąc, jaka norma nauki z przedmiotu przysposobienie obronne funkcjonuje w świadomości młodzieży szkolnej?
- 2) Jaki jest poziom wymagań stawianych sobie przez młodzież szkolną w zakresie nauki z przysposobienia obronnego?

- 3) W jakim stosunku grupowa norma nauki z przedmiotu przysposobienie obronne pozostaje z wymaganiami i oczekiwaniami w tym zakresie szkoły?
- 4) Jaki czas faktycznie przeznaczają młodzież na naukę własną z przysposobienia obronnego i w jakim stopniu pokrywa się on z czasem określonym przez normę grupową oraz z czasem wymaganym przez szkołę? W celu zebrania informacji pozwalających na udzielenie odpowiedzi na sformułowane pytanie, zastosowano jako narzędzie badawcze tzw. skalę postaw związanych z normą grupową nauki o następującym brzmieniu:

SKALA POSTAW ZWIĄZANA Z NORMĄ GRUPOWĄ NAUKI PRZYSPOSOBIENIA OBRONNEGO

W kilku szkołach różnych województw, prowadzone były badania naukowe na temat, jaki procent z tygodniowego budżetu czasu wolnego młodzież przeznaczają na naukę własną z przedmiotu przysposobienie obronne. Wyniki tych badań pozwoliły podzielić badaną młodzież na dziewięć kategorii (grup). Kryterium wg którego zaszeregowano badanych do poszczególnych kategorii, stanowił procent czasu przeznaczony z ogólnego budżetu czasu wolnego, na naukę własną z przysposobienia obronnego.

Procent wydzielonego czasu wolnego na naukę własną z PO	0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40% i więcej
Kategoria (grupa)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX

Nasze badanie będzie polegało na oszacowaniu (ocenie) stopnia właściwości postępowania młodzieży zaszeregowanej do poszczególnych kategorii. Oszacowań dokonujemy przy pomocy następujących oznaczeń liczbowych:

- 1) zdecydowanie, nie solidaryzuję się,
- 2) nie solidaryzuję się,
- 3) raczej nie solidaryzuję się,
- 4) jest mi obojętne (nie mam zdania),
- 5) raczej solidaryzuję się,
- 6) solidaryzuję się,
- 7) zdecydowanie solidaryzuję się.

Tabelę stopnia akceptacji wypełniamy w następujący sposób. Jeżeli uważasz, że przeznaczenie na naukę własną z przysposobienia obronnego 40 i więcej procent ogólnego budżetu czasu wolnego jest najbardziej godne pochwały, to pod kategorią IX należy wstawić liczbę 7.

Jeżeli uważasz, że jest to postępowanie niewłaściwe, to pod tą samą kategorią należy wstawić liczbę 1.

Natomiast, jeżeli jest ci to obojętne, to pod kategorią IX, należy wstawić liczbę 4. Podobnie postępujemy gdy oceniamy przy pomocy pozostałych liczb, tj. 2, 3, 5, 6.

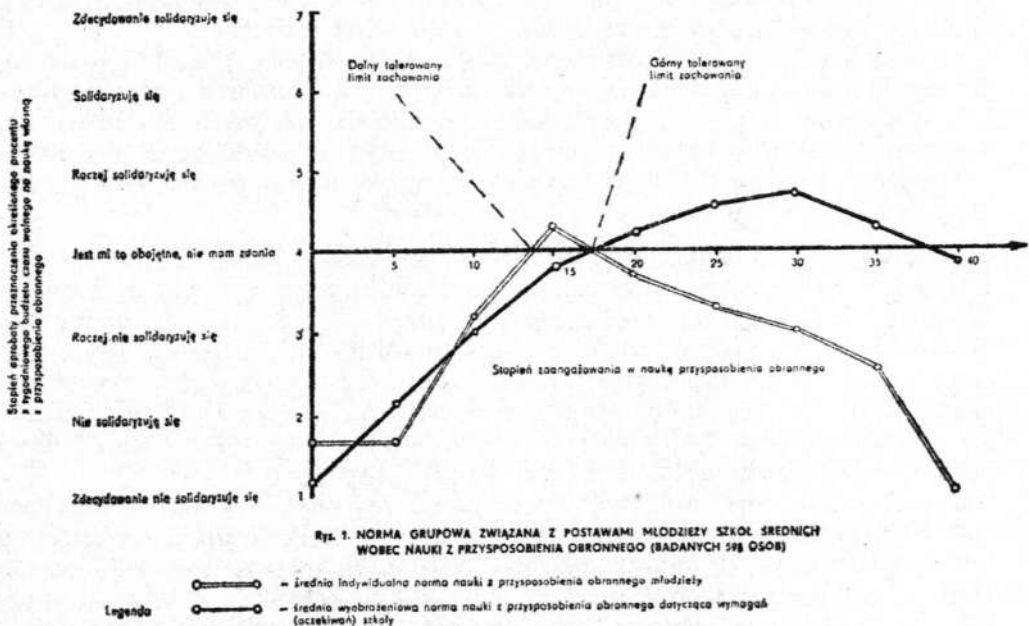
W wyżej podany sposób oceniamy każdą z osobną kategorię zachowań od I do IX.

Przy ocenianiu proszę wyrazić swoją prywatną (osobistą) opinię, a nie przekazywać opinii znajomych, kolegów czy całej grupy lub klasy.

Tabela stopnia akceptacji (solidaryzowania się)

	Procentowe kategorie wydzielonego czasu wolnego na naukę własną z PO								
	0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Stopień akceptacji (solidaryzacji)									

Zebrane wyniki badań umożliwiły wykreślenie krzywych przedstawionych na rys. 1.

Rys. 1. NORMA GRUPOWA ZWIĄZANA Z POSTAWAMI MŁODZIEŻY SZKÓŁ ŚREDNICH WOBEC NAUKI Z PRZYSPOSOBIENIA OBRONNEGO (BADANYCH 598 OSÓB)

Analiza krzywych przedstawionych w rys. 1 pozwala na sformułowanie wniosków w zakresie diagnozy stosunku młodzieży szkół średnich do nauki z przedmiotu przysposobienie obronne.

1. Najbardziej aprobowanym zachowaniem przez grupę jest stosunek do nauki z przysposobienia obronnego przejawiający się w dość dobrym stopniu zaangażowania się młodzieży szkół średnich, bo wymagającym przeznaczenia około 15% z ogólnego budżetu czasu wolnego na naukę własną z przysposobienia obronnego. Nie badano norm nauki z pozostałych wykładanych w Szkole średniej przedmiotów, dlatego też nie można oszacować dokładnie wartości normy nauki z przysposobienia obronnego. Zważywszy jednak, że w szkołach średnich jednocześnie wykłada się około dziesięciu przedmiotów i jeżeli ogólny budżet czasu przeznaczony na naukę własną z tych przedmiotów przyjmiemy za 100, to normę 15% z tego budżetu czasu przeznaczonych na przysposobienie obronne należy ocenić jako dość dobrą. Jednak negatywnym

zjawiskiem jest to, że 15-procentową normę nauki z przysposobienia obronnego akceptuje pozytywnie tylko 47% badanej młodzieży. Fakt ten sprawił, że wierzchołek graficznego wykresu minimalnie przewyższa oś poziomą. Oznacza to, że średni pozytywny stopień akceptacji 15% normy przewyższa poziom stosunku neutralnego tylko o 0,3 na trzy możliwe jednostki umowne.

2. Zakres tolerowanych przez badaną grupę zachowań tj. obszar położony nad osią poziomą, a zawarty między dolnym i górnym limitem zachowań jest wyjątkowo mały i wynosi od $-1,5$ do $+2,5\%$ odchylenia od wierzchołka normy. Małe odległości między limitami zachowań mogą powodować zdaniem M. Pilikiewicza dwojakiego rodzaju skutki. Po pierwsze, że badani posiadają bardzo sprecyzowane wymagania pod swoim adresem w zakresie nauki z przysposobienia obronnego, co może rodzić nadzieję, że będą starali się je realizować.

Po drugie, pobyt w grupie o wąskiej normie może stać się bardzo przykrym, zagrażającym, co może powodować przyjmowanie postawy biernej, obronnej połączonej z lękiem i niepokojem.

3. Jeżeli za środek osi poziomej na rys. 1 przyjmujemy punkt oznaczony liczbą 20%, to okaże się, że wierzchołek normy nauki z przysposobienia obronnego i cały wykres jest przesunięty w lewo. Świadczy to, zdaniem M. Pilikiewicza o stosunkowo niskich wymaganiach stawianych przez badaną młodzież w zakresie nauki z przysposobienia obronnego.

4. Analiza rys. 1 pozwala na udzielenie ponadto odpowiedzi na bardzo istotne pytanie, a mianowicie: na ile średnia norma nauki z przysposobienia obronnego badanej młodzieży szkolnej pokrywa się ze średnią wyobrażeniową normą nauki z tego przedmiotu dotyczącą wymagań stawianych przez nauczycieli przysposobienia obronnego? Zasadność postawienia tego pytania wypływa z dość powszechnego przekonania, że na zachowanie człowieka wywiera wpływ nie tylko obiektywnie istniejąca sytuacja, ale także i sposób jej postrzegania.

Dane do obliczenia średniej wyobrażeniowej normy nauki z przysposobienia obronnego dotyczące wymagań stawianych przez nauczycieli przysposobienia obronnego zebrano przy pomocy identycznego narzędzia badawczego, zastosowanego do badania średniej indywidualnej normy nauki u młodzieży, wprowadzono natomiast inną instrukcję o następującym brzmieniu:

Drugie nasze badanie będzie polegało, podobnie jak pierwsze na identycznym sposobie szacowania z taką różnicą, że w badaniu pierwszym wyrażałeś swoją prywatną opinię, a w tym badaniu należy wyrazić opinie twoich nauczycieli przysposobienia obronnego. Sądzymy, że wyniki Twojej obserwacji zachowań uczących Ciebie nauczycieli przysposobienia obronnego oraz ich wymagania w zakresie nauki własnej

	Procentowe kategorie wydzielonego czasu wolnego na naukę własną z PO								
	0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Stopień akceptacji Twoich nauczycieli (1—7)									

z tego przedmiotu, pozwolą Ci odgadnąć jakie oceny wystawiliby oni poszczególnym grupom. Oceny te proszę nanieść na poniższy arkusz. Zebrane i przedstawione na rys. 1 dane z badania drugiego wskazują, że istnieje wyraźna rozbieżność pomiędzy średnią normą nauki u badanej młodzieży, a średnią wyobrażeniową normą nauki dotyczącą wymagań szkoły. Wierzchołek średniej, wyobrażeniowej normy nauki dotyczącej wymagań szkoły jest znacznie podwyższony i przesunięty w prawo dokładnie o 100% w stosunku do wierzchołka średniej normy nauki u badanej młodzieży. Inaczej mówiąc, jeżeli najbardziej aprobowanym przez badaną grupę jest stosunek do nauki z przysposobienia obronnego wymagający przeznaczenia około 15% z ogólnego budżetu czasu wydzielanego na naukę, to aby sprostać wymaganiom szkoły należałoby wydzielić 30%, a więc dwukrotnie więcej. Fakt ten wskazuje na istnienie sytuacji konfliktowej ze wszystkimi jej skutkami.

5. W trakcie tego samego badania poproszono badanych o zaznaczenie ile procentu z tygodniowego budżetu czasu wolnego faktycznie przeznaczają na naukę własną z przysposobienia obronnego. Otrzymano następujące odpowiedzi: 0% — 8,3%, 5% — 36,9%, 10% — 38,9%, 15% — 8,3%, 20% — 3%, 25 i więcej % — 1,6% badanych. Tak więc średnio faktycznie przeznaczają badani na naukę z przysposobienia obronnego 7,9% z ogólnego tygodniowego budżetu czasu wolnego. Porównując stan faktycznie wydatkowanego czasu na naukę własną (7,9%) z wartościowaniem stopnia pracowitości nauki z przysposobienia obronnego (15%), otrzymaliśmy informacje pozwalającą określić w jakim stopniu w swoim postępowaniu badani odbiegają od własnego ideału. Wiadomym jest, że samoocena rozbieżności między tym jaki jestem, a tym jaki chciałbym być jest istotnym elementem osobowości.

Uogólniając nasze rozważania odnoszące się do faktycznie wydatkowania czasu na naukę z przysposobienia obronnego oraz poziomu funkcjonowania dwóch omawianych norm nauki tego przedmiotu, otrzymaliśmy obraz bardzo złożony. Można by go wyrazić w dwóch tezach.

- 1) Grupowa nauka z przysposobienia obronnego jako pożądane zachowanie nakazuje przeznaczać na naukę z tego przedmiotu średnio 15% z ogólnego budżetu czasu wolnego, a więc blisko dwukrotnie więcej od czasu faktycznie wydzielanego (7,9),
- 2) Wyobrażeniowa norma nauki z przysposobienia obronnego dotycząca wymagań i oczekiwań szkoły nakazuje przeznaczyć na naukę z tego przedmiotu średnio 30% z ogólnego budżetu czasu wolnego, a więc dwukrotnie więcej od nakazu grupowej normy nauki i blisko czterokrotnie więcej od faktycznie wydzielanego czasu.

Obraz ten pozwala na sformułowanie przypuszczenia o istnieniu znaczących sytuacji konfliktowych u młodzieży szkolnej we wszystkich omawianych wyżej płaszczyznach tj.:

- między aprobowaną normą nauki (ja idealne), a faktycznie realizowaną (ja realne),
- między aprobowaną normą nauki rozumianą jako zakres dopuszczalnej pracowitości, a wymaganiami stawianymi przez nauczycieli przysposobienia obronnego,
- między faktycznym poziomem pracowitości, a wymaganiami szkoły.

Likwidacja ww. sytuacji konfliktowych może w znacznym stopniu poprawić efektywność procesu wychowania obronnego młodzieży szkolnej.

BIBLIOGRAFIA

- Hilgard E. R.*, Wprowadzenie do psychologii, Warszawa PWN, 1967
Pilikiewicz M., Oświata i Wychowanie 1979, nr 11, wykład NURT
Sztompka P., Jednostka a normy społeczne, Studia Socjologiczne 1967, nr 2
Mika S., Wstęp do psychologii społecznej, Warszawa PWN, 1972
Newcomb T., Psychologia społeczna, Warszawa PWN, 1970.

ГРУППОВОЕ ПРАВИЛО УЧЕНИЯ ВОЕННОЙ ПОДГОТОВКИ В СОЗНАНИИ МОЛОДЁЖИ СРЕДНИХ ШКОЛ

Резюме

Статья вмещает испытание ответа на следующие вопросы: какое правило учения военной подготовки действует в сознании школьной молодёжи и по какому отношению остаёт она к требованиям школы в этой сфере.

THE GROUP LEARNISG NORM OF DEFENSE EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL YOUTH'S CONSCIOUSNESS

Summary

The article presents an attempte to answer the following problems: What elarning norm fo defense education functtions in consciousness of scholl youth and what is the relation between the norm and school requirement.